

ІЗМАЇЛ

Одеська область

КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ

- 1) Турецька мечеть (XVI ст.);
- 2) Свято-Покровський кафедральний собор (I пол. XIX ст.);
- 3) Будівля царської таможні;
- 4) Будівля Ізмаїльської міської управи.

ОПИС КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Ізмаїл відомий через штурм турецької фортеці військами О. Суворова, тому найчастіше запитання, яке чують від гостей жителі міста, – а де ж та фортеця?

Якою приблизно вона була, можна побачити на полотні діорами, яка працює в єдиній будівлі, збереженій із комплексу фортеці, – це Мала ханська мечеть (XVI ст.). Саму ж фортецю була підірвано 1856 року відповідно до вимог Паризького мирного договору. Втім, вона була земляною і в деяких місцях рельєф валів фортифікаційної споруди зберігся.

ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Турецька мечеть.
Римо-католицький костел (XIX ст.) у неоготичному стилі.
Ряд будівель, зведених румунами під час входження міста до складу Румунії (1918-1940): напр., будинок військового шпиталю (просп. Суворова, 6).
Деякі об'єкти, що стосуються євреїв Ізмаїла (зокрема, під час існування гетто).

ПОРАДИ ТУРИСТАМ

«Ізмаїл туристичний», суспільний проект за ініціативи місцевих жителів.
<https://www.facebook.com/izmailtour>.

Найпопулярніші серед туристів автобусні маршрути обов'язково включають давню Турецьку мечеть (діорама «Штурм фортеці Ізмаїл»); Свято-Покровський кафедральний собор і пам'ятник Олександрові Суворову поряд із ним; відреставрований Морський вокзал із видом на територію Румунії через Дунай.

Однак автобусні тури не можуть забезпечити відвідування багатьох історичних місць і пам'яток, для яких необхідні піші подорожі. Через відсутність професійних

гідів у місті звертаються до краєзнавців («Ізмаїл туристичний» – [facebook.com/izmailtour](https://www.facebook.com/izmailtour)).

Без автомобільного пересування все цікаве в місті можна відвідати за 2 дні. Є можливість прогулятися територією колишньої Турецької фортеці, яка займає значну територію на півдні міста й потребує кілька годин екскурсії.

Окрім діорами, в місті працюють Ізмаїльський історико-краєзнавчий музей Придунав'я (pridunavie.com.ua), Музей О.В. Суворова (mussuovorov.com.ua) та Музей Українського дунайського пароплавства.

Бессарабське вино, одне з традиційних гастрономічних елементів, можна спробувати в старовинному винному погребі «Вінарія».

ЩО ПОЧИТАТИ ПРО МІСЦЕВІСТЬ ТА ПАМ'ЯТКИ

Ізмаїл туристичний (інформація про тематичні маршрути; нові туристично привабливі об'єкти та заходи). URL: <http://odessa-biz.info/izmail-turisticheskij>; <https://www.facebook.com/izmailtour>.

Ізмаїл. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ізмаїл>.

Паламарчук С.В. З історії міста Ізмаїла (османська доба) // Архіви України. 2017. № 1. С. 191–207.
URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/14.pdf>.

Паламарчук С.В. Походження та історія міста Ізмаїл // Міждисциплінарні гуманітарні студії. Сер.: Історичні науки. 2017. Вип. 3. С. 132–145.

ДІОРАМА «ШТУРМ ФОРТЕЦІ ІЗМАЇЛ РОСІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ ТА УКРАЇНСЬКИМИ КОЗАКАМИ ПІД КОМАНДУВАННЯМ О.В.СУВОРОВА 11 (22) ГРУДНЯ 1790 РОКУ»

Пам'ятка архітектури
національного значення

Охоронний номер: № 563

Тип об'єкта: Споруди

Вид об'єкта: Об'єкт архітектури

Попередня назва об'єкта: Мала ханська мечеть

Сучасна адреса: 68600, Одеська обл., м. Ізмаїл,
вул. Фортечна, 1-А

Історична адреса: Територія турецької фортеці

Геолокація: 45.339718, 28.806922

Датування об'єкта: XVI ст.

Стан пам'ятки: Хороший стан

ІСТОРІЯ ОБ'ЄКТА

Мала ханська мечеть побудована у XVI ст. й була однією з восьми мечетей на території турецької фортеці. Через 20 років після штурму суворовськими військами мечеть пристосували під Хрестовоздвиженську церкву. Нині тут працює відділення Музею ім. О.В. Суворова.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТКИ

Найдавніша будівля міста. Є одним зі зразків та пам'яткою на території України османської архітектури часів її найвищого розквіту.

ЯК ОБ'ЄКТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СЬОГОДНІ

На території розташовується відділ Ізмаїльського історичного музею О.В. Суворова – Діорама «Штурм фортеці Ізмаїл російськими військами та українськими козаками під командуванням О.В. Суворова 11 (22) грудня 1790 року».

ЯК ВІДВІДАТИ

Відчинено щодня з 9:00 до 17:00 (зала з діорамою).

Перша зала: експонати, що стосуються штурму фортеці.

Головна зала: полотно 20x8 м із тримірними предметами, на якому зображено важливий момент штурму.

Дах-баня давньої будівлі з мусульманським півмісяцем (зображено на малому гербі міста).

Мармуровий міхраб (напівкругла ніша в стіні, що вказує напрямком на Мекку) – один із небагатьох збережених елементів інтер'єру османської пам'ятки.

Одна з мармурових колон, привезених із грецького острова Родос, на бронзовому підніжжі якої можна побачити напис на фарсі, зроблений 1702 року (при зовнішнього огляду мечеті). Найімовірніше, ідеться про заколот буджацьких татар, які вчинили напад на османський гарнізон Ізмаїла.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Сериков А. История крепости Измаил. Измаил: СМІЛ, 2010. 140 с.

ВІДЕО

Діорама «Штурм фортеці Ізмаїл» (Бессарабія ТВ).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=52SfzCv9un4>